

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Στις 10.30 τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς ἡ μεγάλη αἴθουσα τῆς Ἀκαδημίας ἦταν γεμάτη κόσμον. Τὸ πρόγραμμα τῆς συγκεντρώσεως ἦταν οἱ ὁμιλίαι τῶν διαφόρων ἀντιπροσώπων καὶ οἱ ἀποφάσεις καὶ τὸ ψήφισμα τοῦ συνεδρίου.

Η κ. ΛΕΠΟΣΟΒΑ ΠΕΤΚΟΒΙΣΤ

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Εἴμαστε εὐτυχεῖς ὅτι τὸ τρίτο συνέδριον τῆς Μ.Α.Γ. ἐγένετο σένα κέντρο πολιτισμοῦ τόσο φημισμένο σάν τὴν Ἀθήνα. Μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς αἰώνιας ἐλληνικῆς πόλεως δημιουργήθηκε περιβάλλον πολὺ κατὰλληλο γιὰ τὴν ἐργασία μας τὴν ἐκπολιτιστικὴν.

Οἱ πολῖτες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας ἤξεραν ὅτι τὸ πνεῦμα εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴν υἱλικὴ δύναμη καὶ ἤξεραν ἀκόμα πῶς τὸ πνεῦμα ἀναπτύσσεται μόνο ἐκεῖ πού πτεῖ ἀέρας ἐλευθερίας. Γι' αὐτὸ καὶ στοὺς παλιούς χρόνους ὁ νομοθέτης Σόλων ἀφιέρωσε περισσότερο ἀπ' ὅλα τὴν ἐνεργητικότητά του στὴν ἐσωτερικὴ ἐκπολιτιστικὴ ὁργάνωση τῆς χώρας του, ἀψηφώντας τὶς πολιτικὰς ἐξωτερικὰς καταχτήσεις. Καὶ ὁ μέγας Περικλῆς ἐγκαθιδρύοντας τὴν ἀγνή δημοκρατία στὴ χώρα του ἔκανε τοὺς συμπολίτες του εὐτυχεῖς, ἐλεύθερους καὶ φωτισμένους.

Ὁ προσανατολισμὸς τῆς Ἑλλάδας πρὸς τὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ, ὥστε τὸ ἰσχυρὸ Ρωμαϊκὸ κράτος νὰ ὑποδουλωθῇ στὸν πολιτισμὸ τῆς μικρῆς καὶ νικημένης Ἑλλάδας: *Grecia capta ferum victoriam cepit*, ὁμολογεῖ ὁ Ρωμαῖος ποιητὴς Ὁράτιος.

Ἡ ἱστορία συνδέει στενὰ τοὺς μεσημβρινούς Σλάβους μὲ τὸ Βυζάντιον. Ἐρχόμενοι ἀπὸ τὴ Βόικα οἱ παλιοὶ Σλάβοι ἔλαβαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα τὴ γῆ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου πού ἀπὸ τότε κατοικοῦν.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀγῶνες ἀνάλογους μὲ τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους ἀπὸ τὸ μακροχρόνιον ζυγὸν καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὸν κοινὸν ἀγῶνα τοῦ 1912 δημιουργήθηκαν στενοὶ δεσμοὶ μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ.

Ὅλες ἐμεῖς οἱ Γιουγκοσλάβες γυναῖκες πού ἔχομε ἀκόμα ζωντανές στὴ μνήμη μας τὶς τραγικὰς ἐντυπώσεις τοῦ μεγάλου πολέμου, συμπονοῦμε ἰδιαίτερα τοὺς πρόσφυγες τῆς Μ. Ἀσίας πού ἀναγκάστηκαν νὰ φύσουν τὸν τόπον τους καὶ τὰ σπῆτα τους. Θαυμάζομε τὴν εὐγενικὴν δράση τῶν Ἑλληνίδων πού βοήθησαν καὶ ἀνακούφισαν τόσο τὴν προσφυγικὴν ἀλλοίωτητα.

Κι ὅμως οἱ Ἑλληνίδες δὲν ἔχουν πολιτικὰ δικαιώματα, ὅπως οὔτε οἱ Ρουμανίδες, οὔτε ἐμεῖς οἱ Γιουγκοσλάβες. Μιὰ ἐντονη κοινὴ δρᾶση ἀνοίγεται μπροστά μας. Γιὰ νὰ πραγματοποιήσουμε τὴ χειραφέτηση τῶν γυναικῶν στὶς διάφορες πατρίδες μας πρέπει νὰ ξυπνήσουμε τὶς θελήσεις καὶ τὶς συνειδήσεις τους.

Ἡ ἐξίσωση τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναίκας μὲ τοῦ ἀνδρὸς κερδίζει ἕδαφος μέρα μὲ τὴν ἡμέρα καὶ αὐτὸ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐλπίζομε πὼς ὁ ἀγῶνας μας θὰ ἐπιτύχει.

Ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδας, πού μὲ τόσο ἐνθουσιασμὸ δέχτηκε τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος καὶ

ἀδελφούνης μεταξύ τῶν ἀντρῶν, δὲ θάποκλεισει ἀκόμα γιὰ πολὺ τὴ γυναίκα ἀπὸ τῆ γενικῆ αὐτῆ προσέγγιση ὄλων τῶν ἀνθρώπων ὑπάρξεων. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση πὺν προβλέπει καὶ φροντίζει γιὰ τὰ ἔθνικὰ συμφέροντα, θὰ καταλάβει πολὺ γρήγορα πὺς πᾶλλὰ ζητήματα δὲν μποροῦν νὰ λυθοῦν χωρὶς τὴ συμβουλὴ τῆς γυναίκας, τὴν πλατιὰ ἀλτροῦστικὴ τῆς ἀντίληψη καὶ τὴν καταπληχτικὴ ἱκανότητα τοῦ μυαλοῦ τῆς νὰ μπαίνει σὲ λεπτομέρειες καὶ νὰ βρίσκει πᾶντα τὶς καταλληλότερες καὶ προχειρότερες λύσεις. Γιατὶ εἶναι ἀναμφισβήτητο πὺς πρέπει νὰ καταλογιστῇ στὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς δράσεως τῆς γυναίκας ἡ βαθμιαία πραγματοποίησις τῆς πασιφιστικῆς ἰδέας, τῆς ὁποίας οἱ καρποὶ καὶ τὰ ἀγαθὰ εἶναι ἀνυπολόγιστα.

Ἐχω τὴν ἀκλόνητη πεποίθησι πὺς ἡ γυναίκα θὰ εἶναι ὁ κύριος ἐργάτης καὶ ὁ ἀγρυπνος φύλακας τῆς πασιφιστικῆς ἰδέας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε στὴ γυναίκα μιὰ γόνιμη συμμετοχὴ πρέπει νὰ τὴν ἐλευθερώσουμε ἀπὸ τὶς τερατώδεις ἀδικίες τοῦ ναπολεονταίου κώδικα, καὶ, τὸ σπουδαιότερο, ἀπὸ τὴν ἴδια τῆς τὴν ἀδράνεια πὺν καθυστερεῖ τὴ χειραφέτησίν τῆς.

Εἶμαι εὐτυχῆς πὺν μπορῶ νὰ διαπιστώσω πὺς τὸ τρίτο συνέδριον τῆς Μ.Α.Γ. ἀντιπροσωπεύει ἕνα μεγάλο βῆμα τοῦ φεμινισμοῦ πρὸς τὰ ἔμπροσ.

Ἡ ἐρχόμενη συνάθροισή μας θὰ δώσει, ἂς, τὸ ἐπιζόμε, ἀποτελέσματα εὐνοϊκώτερα καὶ ὀριστικά.

Ἀπὸ μέρους ὄλων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Συνεδρίου ἀπευθύνω τὶς πιὸ θερμὲς εὐχαριστίες μὺς στὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας. Εἶμαστε βέβαιες πὺς ἔχομε στὸ πρόσωπό του ἕνα εἰλικρινῆ φίλον πὺν ἀντιλαμβάνεται ποιὸς εἶναι ὁ σκοπὸς μὺς καὶ ποιὸς οἱ ἀνάγκες μὺς.

Εἶμαστε πολὺ εὐγνώμονες στὴν κυρία Κουντουριώτη, τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλλ. Δημοκρατίας, πὺν τίμησε τόπο εὐγενικὰ μὲ τὴν παρουσίαν τῆς τὶς φιλικὲς ἐκδηλώσεις τῶν ἑλληνίδων πρὸς ἡμᾶς. Εἶμαστε ἐπίσης πολὺ ὑποχρεωμένες σὲ ὄλα τὰ ἐπίσημα σωματεία πὺν τόπο ἐγκάρδια μᾶς ὑποδέχτηκαν.

Ἡ διαμονὴ μὺς στὴν Ἀθήνα θὰ εἶναι γιὰ μᾶς μιὰ ἀξέχαστη ἀνάμνησι.

Ἐχω τὴν πεποίθησι πὺς ἡ Μ.Α.Γ. θὰ βαδίζει ἀπὸ ἐπιτυχία σὲ ἐπιτυχία καὶ ὅτι τὰ ἀποτελέσματα πὺν θὰ φέρει θὰ καταπλήξουν καὶ τὶς πιὸ αἰσιόδοξες ἀπὸ τὶς φίλες μὺς.

Εἶμαι βέβαιη πὺς θὰ ἰδοῦμε ὄλες πολὺ γρήγορα τὸν τελικὸ θρίαμβο τοῦ δικαίου ἀγῶνι μὺς.

* *

ΕΥΧΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Μετὰ τὴν ὀμηλία τῆς κ. Α. Πέτκοβιτς, ἡ κ. Ἐλένη Νεγροπόντη διάβασε ὄλες τὶς εὐχὲς καὶ ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου :

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Τὸ Γ'. Συνέδριον τῆς Μ. Α. Γ. ἔχοντας ὑπόψη τὶς νομοθεσίες τὶς σχετικὲς μὲ τὸ ὀκογενειακὸ δίκαιο στὴ Γιουγκοσλαβία, Τσεχοσλοβακία, Πολωνία, Ρουμανία καὶ Ἑλλάδα, ψηφίζει τὶς ἀκόλουθες ἀποφάσεις:

α) Νὰ ἀναγνωριστοῦν ἴσα δικαιώματα μεταξὺ τῶν συζύγων, ἀντρὸς καὶ γυναικός. Ἐπειδὴ ὁ γάμος εἶναι ἔνωσις στηριζόμενη σὲ ἀμοιβαία ἐλεύθερη συγκατάθεσι, πρέπει καὶ ὁ ἀντρας καὶ ἡ γυναίκα νὰ εἶναι ἐλεύθεροι νὰ κανονίζουσιν μόνοι τους τὶς πράξεις τους, καὶ νὰ διαθέτουν τὴν περιουσίαν καὶ τὴ μισθοδοσίαν τους.

Νὰ καταργηθῇ ὁ θεσμὸς τῆς προικός.

Νὰ ἔχουν καὶ οἱ δύο γονεῖς τὰ ἴδια δικαιώματα

στὰ παιδιά τους καθὼς καὶ τὶς ἴδιες εὐθύνες καὶ νύ συνεισφέρουσιν ἐξ ἴσου ἠθικὰ καὶ ὕλικὰ στὴν εὐημερίαν τῆς ὀκογένειας.

β) Ἡ ἐργασία τῆς γυναίκας γιὰ τὴ διεύθυνσι τοῦ σπιτιοῦ νὰ θεωρεῖται ὡς ἕνα ἐπάγγελμα καὶ νύ ὑπολογίζεται κατὰ συνέπειαν ὡς μιὰ θετικὴ συμβολὴ στὴ συντήρησι τῆς ὀκογένειας, ξεχωριστὰ ἀπὸ τὴν περιουσίαν ἢ τὸ μισθὸ τῆς, ἂν ἔχει. Τὸ ἐπάγγελμά τῆς ὡς νοικοκυρᾶς νὰ τῆς δίνει δικαίωμα σὲνα μερίδιον ὀρισμένο ἀπὸ τὰ κέρδη τοῦ ἀντρὸς τῆς γιὰ τὶς προσωπικὲς τῆς δαπάνες.

γ) Ἄν ἕνας ἀπὸ τοὺς γονεῖς πεθάνει, ὀποιος ἐπιζήσει θὰ εἶναι ὁ κηδεμόνας τῶν παιδιῶν. Ἄν ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο γονεῖς, ὅταν ζοῦν καὶ οἱ δύο, κριθῇ, γιὰ ἠθικὴ ἢ σωματικὴ ἀνεπάρκεια, ἀνίκανος νὰ διαχειρίζεται τὴ πατρικὴ ἐξουσίαν, τὸ δικαστήριον θάποφασίζει νὰ ἀναθέτει στὸν ἄλλο ὀλόκληρον τὴν εὐθύνην τῆς κηδεμονίας τῶν παιδιῶν.

δ) Νὰ ζητεῖται ἱατρικὴ πιστοποίησι ὕγείας πρὶν ἀπὸ τὸν γάμον.

Σὲ ὄλες χώρες δὲν ὑπάρχει, νὰ εἰσαχθῇ ὁ πολιτικὸς γάμος ὡς μόνο στοιχεῖον τοῦ κύρους τοῦ γάμου.

ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

α) Ἡ γυναίκα νὰ εἶναι δεκτὴ στὶς ἴδιες θέσεις, μὲ τοὺς ἴδιους ὄρους μισθοδοσίας καὶ προαγωγῆς ὄπως καὶ ὁ ἀντρας. Τὰ ὀκογενειακὰ ἐπιδόματα καὶ τὰ ἐπιδόματα γιὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ζωῆς νὰ εἶναι τὰ ἴδια γιὰ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ τῶν δύο φύλων, εἴτε παντρεμένοι εἶναι εἴτε ἀνύπαντροι καὶ τὰ ἐπιδόματα νὰ δίδονται καὶ στοὺς δύο συζύγους ἂν εἶναι καὶ οἱ δύο ὑπάλληλοι.

β) Προστασία μητέρας.

Νὰ δίνεται ἄδεια ἕξι βδομάδες πρὶν καὶ ἕξι ἔπειτα ἀπὸ τὸν τοκετὸ σὲ κάθε ὑπάλληλον πὺν πρόκειται νὰ γίνῃ μητέρα καὶ νὰ ἔχει δικαίωμα σὲ ὀλόκληρον τὸ μισθὸ τῆς χωρὶς νὰ ὑποχρεώνεται νὰ πληρώνει τὸν ἀντικαταστάτη τῆς.

Ἡ μητέρα ὑπάλληλος πὺν θηλάζει τὸ παιδί τῆς μόνην τῆς, νὰ ἔχει δικαίωμα σὲ δύο ἡμίωρες διακοπὲς τῆς ἐργασίας τῆς τὴν ἡμέραν, γιὰ νὰ θηλάσει τὸ παιδί τῆς.

Ὁ γάμος νὰ μὴν εἶναι ἐμπόδιον στὴ γυναίκα γιὰ τὸ ἐπάγγελμά τῆς καὶ νὰ ἐξασφαλίζει ὁ νόμος ἴδια δικαιώματα στοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ τῶν δύο φύλων, παντρεμένους ἢ ἀνύπαντους. Τὸ γεγονὸς ὅτι μιὰ ὑπάλληλος εἶναι μητέρα παιδιοῦ νομίμου ἢ ἐξωγάμου δὲν πρέπει νὰ ἔχει καμιάν ἐπίδρασι στὴ σταδιοδρομίαν τῆς.

γ) Προστασία τοῦ παιδιοῦ.

Τὰ παιδιά γυναικῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, εἴτε νόμιμα εἶναι εἴτε ἐξώγαμα, πρέπει νὰ ἔχουν δικαίωμα σὲ σύνταξιν μετὰ τὸ θάνατον τῆς μητέρας τῶν.

δ) Συντάξεις—Ἀποζημιώσεις.

Κάθε δημόσιος ὑπάλληλος καὶ τῶν δύο φύλων πρέπει νὰ παίρνει σύνταξιν λόγῳ ἡλικίας καθὼς καὶ ἀποζημίωσι σὲ περιπτώσιν ἀτυχήματος.

ε) Χρησιμοποίησι τῶν ὀρών σχολῆς τῶν ὑπαλλήλων.

Τὸ κράτος καὶ οἱ κοινότητες μὺς μὲ ἰδιωτικὲς ὀργανώσεις ὀφείλουν νὰ διευκολύνουν τὴν καλύτερη χρησιμοποίησι τῶν ὀρών τῆς σχολῆς τῶν ὑπαλλήλων ἀντρῶν καὶ γυναικῶν.

ς) Ἐπαγγελματικὴ καὶ συνεταιριστικὴ ὀργάνωσι.

Οἱ φεμινιστικοὶ σύλλογοι νὰ ἐργαστοῦν μὲ κάθε

τρόπο για να βοηθήσουν τη συνδικαλιστική δράση των υπαλλήλων, καθώς και την οργάνωση συνεργατικών οργανώσεων κάθε μορφής για την καλύτερη οργάνωση των οικονομικών συνθηκών των εργαζομένων τάξεων.

η) **Επαγγελματική μόρφωση.**

Να διευκολυνθή η συμπληρωματική επαγγελματική μόρφωση των υπαλλήλων και των δύο φύλων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Μ.Α.Γ.

Έχοντας υπόψη ότι μια από τις κυριότερες άφορες των προστριβών μεταξύ των διαφόρων κρατών είναι ζητήματα οικονομικά το Γ' συνέδριο της Μ. Α. Γ. εκφράζει την εύχη να καθιερυθή μια οικονομική ένωση μεταξύ των χωρών που αντιπροσωπεύονται σαυτή αλην οργάνωση και να μελετηθή προσεχτικά η δυνατότητα της εφαρμογής αυτού του σχεδίου.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

α) **Μειονότητες.**

1) Έχοντας υπόψη ότι τα ζητήματα των μειονοτήτων αποτελούν μιάν από τις σοβαρότερες άφορες συγκρούσεων μεταξύ των εθνών, και ότι τα προβλήματα των μειονοτήτων, σύμφωνα με τις τελευταίες αποφάσεις της Κοινωνίας των Έθνών, θεωρούνται ζητήματα εσωτερικής διοικήσεως των Κρατών, το Γ' Συνέδριο της Μ. Α. Γ. εκφράζει την εύχη να εξασφαλίσουν οι κυβερνήσεις οικειοθελώς για τις μειονότητες συνθήκες ζωής που να εγγυώνται την ελεύθερη ανάπτυξη τους και να προλαμβάνεται μαυτό τον τρόπο κάθε επέμβαση που θα μπορούσε να κλονίσει τις ειρηνικές σχέσεις μεταξύ τους.

2) Έχοντας υπόψη ότι η ειρήνη μπορεί να εξασφαλιστή μόνο με το σεβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων, οι γυναίκες που αντιπροσωπεύονται στη Μ. Α. Γ. θα μεταχειριστούν όλη τους την επιρροή για να εξασφαλίσουν την ελεύθερη οικονομική και πνευματική ανάπτυξη των μειονοτήτων μέσα στα όρια που έχει διαγράψει η Κοινωνία των Έθνών, σύμφωνα με τα όποια οι μειονότητες πρέπει να θεωρούνται ως πολίτες νομοταγείς της χώρας όπου ανήκουν.

3) Η συνθήκη που εξασφαλίζει τις μειονότητες να επεκταθή σε όλες τις χώρες που αντιπροσωπεύονται στην Κοινωνία των Έθνών.

4) Όλα τα κράτη χωρίς εξαίρεση να υποβληθούν στις ίδιες υποχρεώσεις σχετικά με τις μειονότητες.

5) Οι υποχρεώσεις των μειονοτήτων προς το κράτος όπου ανήκουν να ορίζονται καθαρά, για να προλαμβάνονται παρεξηγήσεις εις το μέλλον.

β) **Η εκπαίδευση και η ειρήνη.**

Με σκοπό να αναπτυχούν στο παιδί ειρηνικά αισθήματα η άποψη όπου θα βασίζεται η διδασκαλία της ιστορίας να μην είναι πια η ιστορία των πολέμων, αλλά η ιστορία του πολιτισμού με τρόπο που να κάνει τα παιδιά να καταλάβουν πως η συνεργασία μεταξύ των εθνών είναι ο μόνος λογικός τρόπος για να διεξάγονται οι παγκόσμιες υποθέσεις.

γ) **Κοινωνία των Έθνών.**

Το Συνέδριο αυτό εκφράζει τη χαρά του για την πρόοδο που παρατηρείται στην Κ. Τ. Ε. προς την πραγματοποίηση του ιδανικού της, που φανερώνεται τελευταία με τη συνθήκη του Λοκάρνο και εκφράζει την εύχη να γίνουν και άλλες παρόμοιες συνθήκες μεταξύ άλλων εθνών, για να εξασφαλιστή μαυτόν τον τρόπο η μόνιμη ειρήνη.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

γίνονται ολοένα δυσκολότερες είναι η κυριότερη άφορη για την αύξηση του αριθμού των εκθέτων παιδιών, που δεν είναι πάντοτε εξώγαμα παιδιά, το Συνέδριο αυτό εκφράζει την εύχη να εισαχθή το σύστημα των επιδομάτων στις μητέρες ώστε να τις βοηθήσει να κρατούν τα παιδιά τους. Τα επιδόματα αυτά θα κανονίζονται σύμφωνα με τον αριθμό των παιδιών, και θα εξακολουθούν ως την εποχή που σύμφωνα με την εργατική νομοθεσία, το παιδί θα είναι σε θέση να εργαστή και να γίνει οικονομικά ανεξάρτητο. Παρόμοια επιδόματα θα δίδονται και σε χήρες με πολλά παιδιά.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Να καταργηθή η θανατική ποινή.

* *

Η κ. ΕΛΜΙΝΑ ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ

Αντιπρόσωπος του Έθνικού Συμβουλίου Έλληνίδων

ΔΗΜΟΚΡΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

(Περλήψη και μετάφραση από την Ύια)

Η εκπαίδευση είναι ένα από τα βασικά θεμέλια του ανθρώπινου κοινωνικού οικοδομήματος. Συντελεστής της προόδου είναι ταυτόχρονα και η άμεση συνέπειά της. Στο διπλό αυτό γνώρισμα έγκειται και η σημασία που έχει η εκπαίδευση για την ιστορία κάθε έθνους.

Το πλάτεμα και το άπλωμα που παίρνει η εκπαίδευση συμπύπτει με την απολύτρωση από τους απολυταρχικούς θεσμούς. Γιαυτό μόνο στον 18ον αιώνα θα πάρει την εκλαϊκευτική κατεύθυνση που θα τη διακρίνει στον 19ον και 20ον αιώνα. Η Γαλλική επανάσταση, σαν απάντηση στο λαϊκό αίτημα: Ίσα δικαιώματα στη μόρφωση, καθιερώνει τη δωρεάν παροχή της εκπαίδευσης από το κράτος, ως και την υποχρεωτική φοίτηση. Η αύξηση των χρόνων της υποχρεωτικής φοιτήσεως, το πλάτεμα των γνώσεων που θεωρούνται απαραίτητες, δείχνουν καθαρά την πρόοδο της δημοκρατικής ιδέας. Τα τέσσερα χρόνια της υποχρεωτικής εκπαίδευσέως, έγιναν 6, τα 6 γίνονται σά πιο προσοδευμένα κράτη 8, στη δε Ρωσία 9. Ακόμη δε έντονώτερα φαίνεται η δύναμη της εκλαϊκευτικής αυτής τάσεως στη μεταρρύθμιση που υφίσταται παντού το εκπαιδευτικό σύστημα με την επιβολή του ενιαίου δημοτικού σχολείου. Πραγματικά μόνο όταν τα πρώτα σκαλοπάτια που οδηγούν στο ναό της Παιδείας είναι όμοια για όλους, θα υπάρξει ισότης στην εκπαίδευση για όλους τους πολίτες. Ίσότης στην εκπαίδευση σημαίνει να μπορεί κάθε παιδί να φθάσει στην ανώτερη βαθμίδα της για να γίνει αυτό, πρέπει το πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου να είναι όμοιο για όλους αυτό γίνεται με το ενιαίο δημοτικό σχολείο.

Το ιδανικό στο οποίο πρέπει να τείνομε είναι η παροχή μιās γενικής μορφώσεως, γενικής και ανθρωπιστικής σε όλους τους πολίτες, με ξεχωριστά μόνο τα ειδικά μαθήματα, που θα οδηγεί στην ανώτερη μόρφωση όλους όσοι είναι άξιοι γιαυτήν. Στην πραγματοποίηση του ιδανικού αυτού πολύ θα συντελέσει η πρακτικώτερη διαμόρφωση της σχολικής μεθοδολογίας, η μεγάλη μεταρρύθμιση του σχολείου εργασίας.

Για να είναι απόλυτη η ισότης θα έπρεπε ακόμη το παιδί του λαού να μην υποχρεώνεται από τις ύλι-

Σημ. Δεν κατορθώσαμε ως τώρα να έχουμε το λόγο της κ. Πουρκινόβα που τον διάβασε άμέσως έπειτα την κ. Νεγκροπόντη. Αν τον λάβομε εγκαίρως θα δημοσιευτή

ποιήματα ξεχειλίζουν από όμορφα επίθετα· τέλος η Νουσίς έγραψε λεπτά επιγράμματα.

Στην αρχαία Ελλάδα βλέπουμε επίσης ένα άπροσδόκητο και εξαιρετικό φαινόμενο για την εποχή εκείνη· γυναίκες φιλοσόφου που ενδιαφέρονται με πάθος για το πρόβλημα του κόσμου και προσπαθούν να το λύσουν. Την εποχή που διαμορφώνονται τα πρώτα φιλοσοφικά συστήματα συναντούμε την Πυθαγόρεια Θεανώ, που είναι ίσως γυναίκα του μεγάλου φιλοσόφου και κατέχει ξεχωριστή θέση με τις πολυάριθμες γυναίκες που ακολουθούν τον Πυθαγορισμό. Αργότερα εμφανίζονται γυναίκες φιλοσόφου με δράση πύθ γνωστή.

Πρώτα-πρώτα η Ύπατία, δασκάλος της κυνικής σχολής, που ταυτοτικά παραγγέλματα του Κράτη, του κατοπινού της συζύγου την κατέκτησαν, και που εγκατέλειψε τη ζωή της πλούσιας κόρης για να ακολουθήσει κατά γράμμα τον κυνικόν άσκησιμό. Αυτή απέδειξε άποπελεσματικά με τη ζωή της ότι οι γυναίκες είναι ίκανές να θυσιάσουν κάθε τι στην ιδέα όταν πιστεύουν στη θεσιότητά της. Άλλη γυναίκα φιλόσοφος είναι η Άρετή, που πρέσβευε τον κυρηναισμό, κατά τον οποίο το μόνο άληθινό αγαθό είναι η ήδονή.

Μέσα σε μίαν ομάδα γυναικών άρχεια σημαντική που εμπνέονται απ τον πλατωνισμό η το νεοπλατωνισμό είναι ιδιαίτερα αξιοπαρατήρητη η πύθ μεγάλη Έλληνίδα φιλόσοφος η Ύπατία, που δοξάστηκε τόσο από τα γεωμετρικά όσο και τάςρονομικά της έργα. Έδίδασκε τον νεοπλατωνισμό στη φιλοσοφική σχολή της Άλεξάνδρειας. Μορφωμένη, εύγλωτη, άγνη και όραία, η γυναίκα αυτή άντι να άνταμειφτή, έξεπνευσε κάτω απ' τα γιουχασιματα ενός όχλου έξερεθισμένων χριστιανών που την έλιθοβολούσε. Το κακοούργο πλήθος έκοψε σε κομμάτια το σώμα της κι έσυρε το ματωμένο αυτό τρούπαιο μέσ από τους άλεξανδρινούς δρόμους. Η σοφία και η έξυπνάδα της γυναικός αυτής θάνατι πάντοτε ίσχυρο έπιχείρημα ενάντια στο ίσχυρισμό ότι το γυναικειό πνεύμα δεν μπορεί να ξεφύγει από όρισμένους περιορισμούς.

Στην έπισκόπηση αυτή των σπουδαίων γυναικών της αρχαίας Ελλάδας δεν μπορούμε να παραλείψουμε την Άσπασία, τη δεύτερη γυναίκα του Περικλή. Με τη ζωηρή της έξυπνάδα και την άσφαλή της καλαισθησία, με το πνεύμα και τη διορατικότητά της η Άσπασία άφώπλιζε άκόμα κι ένα τόσο άδιάλλακτο κριτή των ανθρώπων σαν το Σωκράτη. Η κυριώτερη της αξία είναι ότι δημιούργησε και συγκράτησε στην Άθήνα κύκλους φιλολογικούς. Το φιλολογικό και κάλλιτεχνικό ύψος του Άθηναϊκού άστεως τον 5ον αιώνα π.Χ. που δεν ξεπεράστηκε πο έ, είναι δικό της έργο σε πολλά.

Άν και οι αρχαίες Έλληνίδες έδειξαν ικανότητα και γνώση πλατειά πρώτης γραμμής, οι περισσότεροι ποιητές και φιλόσοφοι θεωρούσαν πώς η γυναίκα είναι κατωμένη από άλλη ουσία απ τον άντρα και της απέδιδαν κατώτερη θέση στην κοινωνία και την οικογένεια. Δυστυχώς είμαστε καταδικασμένες άκόμα και σήμερα να κοουμε την παλιωμένη αυτή έπιχειρηματολογία! Οι Έλληνες διανοούμενοι μās άφησαν πλήθος άποσπάσματα και επιγράμματα όπου τα γυναικεία έλαττώματα υποβάλλονται σε χαιρέκαχη κριτική και γελοιοποιούνται. Μόνον οι τραγικοί κάνουν εξαίρεση. Αυτοι αισθάνθηκαν πώς η πολύπλοκη γυναικεία φύση είναι πολύτιμο στοιχείο για την τραγωδία και μās έδωσαν γυναικείους χαρακτήρες ποικίλους και λεπτομερειακά μελετημένους. Ο Άισχύλος δημιουργεί τη μυστηριώδη δραματίστρια, την Κασσάνδρα, κυνηγημένη από την προαισθηση των δυστυχημάτων της οικογένειας του Άγαμέμνονα. Ο Σοφοκλής μās δίνει με την Άντιγόνη μίαν άθάνατη προσωποποίηση της άδερφικής αγάπης και με την Ηλέκτρα τον τύπο της

αδιάλλακτης εκδικήτριας. Ο Έδριπίδης άφοσιώνεται ειδικά στη μελέτη της γυναικας. Στα έργα του βρίσκουμε μιά μακρά σειρά ζωντανών γυναικείων χαρακτήρων. Άντι να είναι μισογύνης, όπως πολύ κακά του άπυδόθηκε, ο Έδριπίδης δημιούργησε άγνες μορφές κορυστών, γυναικών και μητέρων, και σαν βαθύς γνώστης της γυναικείας νοοτροπίας, διατύπωσε πρώτος το ζήτημα της γυναικείας χειραφέτησης.

Ο Πλάτων όμως είναι το μεγαλύτερο πνεύμα της αρχαιότητας, που είχε για τη γυναίκα την εννοώτερη και την προοδευτικώτερη γνώμη. Στο πρόγραμμα του άριστοκρατικού του κομμουνισμού περιέχεται και η είσοδο της γυναικας σόλες εις δημόσιες λειτουργίες. Η δραματική του μεγαλοφυΐα πρώτη διαίσθανθηκε την άλήθεια πώς δεν υπάρχει ουσιαστική ποιοτική διαφορά, αλλά μόνο ποσοτική μεταξύ των ικανοτήτων του άντρός και της γυναικός. Ο Πλάτων έγραψε πώς η γυναικεία φύση είναι η ίδια όπως και η άνδρική, αλλά ότι είναι λεπτότερη και η σωματική της κρήση πύθ άδύνατη. Γι αυτό διακήρυξε πώς μεταξύ άντρός και γυναικός δεν υπάρχουν διαφορετικές ιδιότητες που θα μπορούσαν να προσδιορίζουν διαφορετική έκλογη επαγγέλματος. Άναγνώρισε άκόμα με πλήρη έλευθερία πώς γυναίκες έξαιρετικές μπορούν πολύ να ξεπεράσουν τους άντρες. Μπρος στα δυνατά και τόσο άληθινά αυτά συμπεράσματα του μεγάλου φιλοσόφου του 4ου αιώνα π.Χ. πόσο μικρόλογη και οπισθοδρομική μās παρουσιάζεται η έπιχειρηματολογία ενός διανοούμενου του 20ου αιώνα μ.Χ. που μεταχειρίζεται άκόμα και το παράδειγμα των προτόγονων φυλών, όπου η γυναίκα είναι άκόμα δούλη, για να παγορεύσει στη γυναίκα την είσοδο στα επαγγέλματα εκείνα, για τα όποια έχει δείξει άρκετή ικανότητα και όριμότητα πνευματική.

Πήρα τα παραδείγματα αυτά από την ένδειξη ιστορία των φίλων μας για να αναδειχτούν περισσότερο οι κοινοί μας σκοποι που είναι η τέλεια χειραφέτηση της γυναικας και η άπόχτηση των φυσικών της δικαιωμάτων. Προσπάθησα, κυρίες και κύριοι, να δείξω πώς άκόμα και στους αρχαίους χρόνους όπου η γυναίκα δεν είχε τη δυνατότητα να φοιωθί οέ σοβαρή διανοητική εργασία, όπως την έχει σήμερα—άν έξαιρέσουμε τη δυσμένεια και την περιφρόνηση που μās δείχνουν συχνά οι άρσενικοί μας συνάδελφοι—όπηξαν γυναίκες που με την ικανότητα η την έξυπνάδα τους έξισώθηκαν με τους ένδοξότερους άντρες της εποχής τους. Και το γεγονός αυτό χρησιμεύει ως άπόδειξη πώς όλες οι ιστορίες για την κατωτερότητα της γυναικας είναι προκατειλημμένες και για αυτό άκριβώς ψεύτικες. Η γυναίκα ήταν πάντα εμπνευσμένη για να εκφράζει τα αισθήματά της και πάντα ικανή να ικανοποιεί τις πνευματικές της ανάγκες. Άνάφερα επίσης ως άπόδειξη των ίσχυρισμών μας το μεγάλο ενδιαφέρον των τραγικών για τη γυναίκα, όπως και την κατηγορηματική δήλωση του Πλάτωνα ότι οι γυναίκες έχουν ικανότητες που τους δίνουν το δικαίωμα να προχωρούν πλάι στον άντρα.

Η αντίληψη του θείου Πλάτωνα πώς η γυναίκα μπορεί και όφείλει να μοιραστεί όλες τις δουλειές με τον άντρα, βρίσκει κάθε μέρα τελειότερη πραγματοποίηση. Έμεις οι φωτισμένοι και συνειδητές γυναικες, άφιερώνουμε όλες μας τις προσπάθειες και να πραγματοποιήσουμε και το δεύτερο μέρος της θεωρίας του, δηλαδή πώς οι γυναίκες πρέπει να ποχηθούν τα ίδια δικαιώματα με τον άντρα. Η Μ. Άνάντ των γυναικών, που έχει τόσο εύγενικές φιλοδοξίες και που τίμια πολεμάει για να τις πραγματοποιήσει, θάφιερώσει την κυριώτερη της ενέργεια για να ποχηθούν όλα της τα μέλη τα ίδια δικαιώματα που απολαμβάνουν οιόλας οι γυναίκες της Πολωνίας και της Τσεχοσλαβαςίας. Αυτό είναι η πρώτη μας και η πύθ έπιταχτική μας

ἀνάγκη. Εἴμαστε ὑποχρεωμένες νὰ ἀναπτύξωμε δραστηριότητα καὶ ἐνέργεια γιὰ νὰ κάνωμε ὅλες τὶς γυναῖκες νὰ καταλάβουν ὅτι ἡ παγκόσμια εἰρήνη εἶναι ἀδύνατη ὅσο δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ δίκαιά τους καὶ γιὰ τὰ δημόσια πράγματα.

Ἡ ἀνθρωπότητα, γιὰ νὰ φτάσει τὸ εὐγενικὸ αὐτὸ ἰδανικόν, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν τὴν δύναμειν καὶ γιὰ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ αποκλείεται ἀπὸ τὴν κοινότητά της τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν γυναικῶν μελῶν της. Μὲ τὶς κοινές μας προσπάθειες καὶ μὲ τὴν ἐνεργητικότητά μας, θὰ κατορθώσωμε νὰ πείσωμε ὅλους τοὺς ἄντρες πὼς πρέπει νὰ λογαριάζουν τὴ δημιουργικὴ δύναμιν τῆς γυναίκας καὶ θὰ βροῦμε τρόπο νὰ τοὺς ἀναγκάσωμε νὰ λογαριαστοῦν μαζί μας.

* *

Ἡ ΚΑ ΑΝΝΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ*

Ἀντιπρόεδρος τοῦ Σ. Ε. Α. Γ.

Ἡ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ προστασία τοῦ παιδιοῦ εἶναι σήμερον γιὰ ὅλα τὰ κράτη ζήτημα πρωτίστης σημασίας, γιατί, ὅπως τὸ ξαναεἶπα, «τὸ παιδί εἶναι ἡ ζωντανὴ πηγὴ πού τροφοδοτεῖ τὰ ἔθνη». Θὰ ἔπρεπε λοιπὸν ὅλη ἡ μέριμνα καὶ ἡ στοργὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν Κυβερνήσεων νὰ στραφῇ πρὸς τὴν πηγὴ αὐτὴ καὶ νὰ καταβληθῇ κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ διατηρηθῇ ἡ διαύγεια καὶ ἡ ὑγίαια τῆς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐξαρτᾶται ἡ ἀκμὴ καὶ τὸ μεγαλεῖο τῶν λαῶν.

Ἡ ἐποχὴ μας ἔχει ἐπονομασθῆ ὁ αἰὼν τοῦ παιδιοῦ καὶ ὀφείλομε νὰ ἀναγνωρίσωμε ὅτι σὲ πολλὰ σημεῖα εἰς τὰ προβλήματα πού σχετίζονται μὲ τὸ παιδί ἔχει δοθῆ τελευταίως ὠθησις ἀξιοσημειωτῆ, νομίζω μολταυταῖα ὅτι ἡ κίνησις αὐτὴ εἶναι ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴ της.

Γιατὶ εἶναι πραγματικὴ ἐπιστήμη ὅλη ἡ ἐπισημνία τὸ νὰ θέλωμε νὰ διαπλάσωμε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ σύμφωνα μὲ ἓνα ἰδανικὸ αἰσθητικῆς, ψυχικῆς καὶ σωματικῆς. Καὶ αὐτὸ τὸ εἶχαν ἐννοήσει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας οἱ ὅποιοι ζητοῦσαν ἀπὸ τοὺς παιδαγωγούς των νὰ εἶναι καὶ φιλόσοφοι, καὶ ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους των νὰ εἶναι καὶ παιδαγωγοί.

Ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ πρέπει νὰ ἀντλή τὴν δύναμειν της μέσα ἀπὸ μιὰ ἀγάπη ἀμέτρητη καὶ ἀπεριόριστη, ἄλλως μένει ἔρηνη καὶ ἄγονη, βλέπει μᾶλλον παρὰ ὀφελεῖ.

Ἀπὸ τὴν ἀγάπην λοιπὸν αὐτὴ καὶ ἀπὸ αὐτὴ μόνη πρέπει νὰ ἐμπνευσθοῦν ὅσοι ἐνδιαφέρονται εἰς τὸ λεπτὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς προστασίας τοῦ παιδιοῦ.

Σήμερον τὸ πρόβλημα αὐτὸ εἶναι γιὰ τὸν τόπον μας σημασίας ζωτικῆς, καὶ εἰς αὐτὸ κυρίως τὸ σημεῖον θὰ ἔπρεπε νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλες οἱ προσπάθειες γιὰ τὴν ἐθνικὴν μας ἀνοικοδόμησιν.

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀσφαλῶς ἀπὸ τὶς χώρες πού ὑπέφεραν περισσότερον αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ὅπου καὶ ἐκυριάρχησε τὸ μῖσος καὶ τὰ ἄγρια ἐθνικτα.

Ἡ καταστροφὴ τῆς Μ. Ἀσίας ἡ ὅποια ἔριξε σὲ τρομερὴν δυστυχίαν, σὲ μαύρη φτώχεια ἓναν λαὸ ἀκμαῖο καὶ εὐτυχισμένον, ἡ ὅποια σὲ λίγες μέρες ἔκανε νὰ ὀρανεῖσιν χιλιάδες παιδιὰ, ἡ ὅποια ἔγινε αἰτία νὰ αὐξήσῃ μὲ τρόπο ἐντελῶς ἀφύσικο ὁ πληθυσμὸς τοῦ τόπου μας, καὶ διπλασίασε σχεδὸν σὲ λίγες ἑβδομάδες τὸν πληθυσμὸ τῆς πρωτεύουσας, μοιραίως ἔφερε καὶ τὴν αὐξήσιν τῶν κοινωνικῶν πληγῶν, ὅπως εἶναι ἡ ἀλγία, ἡ ἐπιαιτία, ἡ πορνεία, ἡ παιδικὴ ἐγκληματικότητα καὶ θνησιμότης, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν συνήθως τὶς μεγάλες κοινωνικὰς ἀνατροπές.

Στὶς μεγάλες ὁμως συμφορὰς πρέπει νὰ ἐφαρμοζονται καὶ μεγάλα θεραπευτικὰ μέτρα.

Ἡ γενεὰ μας μὲ τὴν ἐκίγνωσιν τῶν καθηκόντων

καὶ εὐθυνῶν πού τὴν βαρύνουν, θέλησε νὰ ἀντιμετωπίσει μὲ θάρρος καὶ γενναιότητα τὸ ὀδυνηρὸ αὐτὸ πρόβλημα. Ἐκ μέρος τῆς Κυβερνήσεως ὅσο καὶ ἐκ μέρος τῶν ἀτόμων ἡ προσπάθεια ὑπῆρξε πολὺ μεγάλη, καὶ μὲ πόνο μαζί καὶ ἱκανοποίησιν, θὰ προσπαθῶμε νὰ ἀπαριθμήσω σύντομα τὰ κυριώτερα ἔργα πού προήλθαν ἀπὸ τὴν ἐργασία τῆς τελευταίας αὐτῆς περιόδου τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου.

Καὶ πρῶτα θέλω νὰ ἀναφέρω τὰ **πενήντα ὀρφανοτροφεία**, κρατικὰ καὶ ἰδιωτικὰ, πού ἰδρύθησαν σαυτὰ τὰ τρία τελευταῖα χρόνια.

Αὐτὰ τὰ ὀρφανοτροφεία πού συμβολίζουν ζωντανὰ τὸ θρίαμβον τῆς ἀγάπης ἐναντίον τοῦ μίσους, εἶναι διεσπαρμένα σὲ διαφόρους πόλεις τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης, τῆς Θεσσαλίας, εἰς τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου Πελάγους καὶ τοῦ Αἰγαίου. Ὅλίγα μόνον βρίσκονται μέσα στὴν πρωτεύουσα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν περιθαλπομένων παιδιῶν εἶναι 12.500. Ἡ συντήρησις των στοιχίζει εἰς τὸ κράτος 30 ἑκατομύρια δραχ. πού προέρχονται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ φόρους τοπικοῦς. Εἰς τὰ ἰδρύματα αὐτὰ ἔκτος ἀπὸ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν ἡ ὅποια φυσικὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ, τὰ παιδιὰ ὅταν φθάσουν σὲ κανονικὴν ἡλικίαν, κατευθύνονται πρὸς διάφορα ἐπαγγέλματα σύμφωνα μὲ τὴν φυσικὴν τους κλίσιν. Ἀπὸ τὰ ὀρφανοτροφεία αὐτὰ τέσσαρα ἔχουν γεωπονικὴν ἐπαγγελματικὴν κατεύθυνσιν.

Πρέπει νὰ ἐλπίζωμε ὅτι τὸ μοναδικὸ αὐτὸ φαινόμενον εἰς τὰ χρονικὰ τῆς ἱστορίας, θέλω νὰ πῶ γιὰ τὴν συντήρησιν καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τόσο μεγάλου ἀριθμοῦ παιδιῶν, τὰ ὅποια στερήθησαν αἰφνιδίως τοὺς φυσικοὺς των προστάτες καὶ τὰ ὅποια υἱοθέτησε τὸ κράτος, θὰ φέρει καλὰ ἀποτελέσματα.

Πάντως τὸ ἔθνος μας, ὑπεύθυνον γιὰ τὴν δυστυχίαν πού ἐπληξε αὐτὰ τὰ παιδιὰ σὲ τόσο τραφερὴ ἡλικία προσπαθεῖ νὰ ἀναπληρώσει τὸ κενὸν καὶ νὰ κάνει νὰ λησμονήσουν τὴν τραγικὴν τους θέσιν. Περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄνδρας, οἱ γυναῖκες, πρὸ πάντων οἱ μητέρες, καλοῦνται ἐπιτακτικὰ εἰς τὸ καθήκον αὐτό.

Τὰ **Πατριωτικὸν Ἰδρυμα Περιθάλψεως** εἶναι ὀργάνωσις παλαιά, τῆς ὁποίας ὁμως ἡ προσπάθεια εἶναι καθημερινῶς εἰς τὸ νὰ δημιουργήσῃ καὶ νὰ ἐφαρμώσῃ ἓνα σύστημα προστασίας παιδιοῦ ὅσο γίνεται τελειότερον ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς.

Τὰ τμήματά του συμπεριλαμβάνουν τὴν προστασίαν τῶν ὑγείων παιδιῶν, τὴν προστασίαν τῶν ἀσθενῶν παιδιῶν.

Τὸ τμήμα προστασίας ὑγείων βρεφῶν πού ἔχει ὡς σκοπὸ νὰ συμβουλευεῖ καὶ νὰ διαφωτίζει τὶς μητέρας τοῦ λαοῦ, μὲ τὴν τρόπον πρέπει νὰ περιποιοῦνται τὰ μωρὰ των, καὶ ἀγωνίζεται εἰς ἐναντίον τῆς μεγάλης θνητότητος τῶν παιδιῶν πού μαστίζει τὸν τόπον μας, ἔχει ἰδιαιτέρα ἐπιτυχία. Πρέπει νὰ προσθέσωμε ὅτι οἱ ἐπισκέψεις τῶν κυριῶν κατ' οἶκον καὶ τῶν ἐιδικῶν νοσοκόμων συνοδεύονται μὲ βοηθήματα, γάλα, ροῦχα γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ ἄλλα.

Αἱ διάφοροι πολυκλινικαὶ παρέχουν φάρμακα καὶ ἐπιχορηγία δωρεὰν εἰς τὰ ἄπορα παιδιὰ.

Τὸ τμήμα παιδικῶν ἐξοχῶν ἔστειλε ἐφέτος στὶς μαγευτικὰς μας ἀκρογιαλιὰς 2000 περίπου παιδιὰ ὠχρὰ καὶ κουρασμένα, τὰ ξαναέφερε πίσω μὲ μαγουλάκια ὀλοστρόγγυλα καὶ μαυρισμένα ἀπὸ τὸν ἄερα τῆς θάλασσας καὶ τὰ θαλάσσια λουτρά.

Ὁ **Σύνδεσμος πρὸς προστασίαν τῶν κρατουμένων γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων** ἰδρύθηκε πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια καὶ ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἐπιτυχία του δείχνει ὅτι ἤρθε νὰ πληρώσει μέσα στὴν κοινωνίαν μας ἓνα κενὸ πολὺ ἀσθητὸ ἀφοῦ δὲν ἔχομε ἀκόμη παιδικὰ δικαστήρια.

Ἡ δρᾶσις τοῦ σωματείου αὐτοῦ εἶναι ἀπὸ τὶς πρὸ ἐνεργητικῆς.

Μία ομάδα ανδρών και γυναικῶν φωτισμένων, ἀφωσιωμένων ἐπισκέπτονται τὶς φυλακὲς καὶ προσπαθοῦν νὰ καλυτερεύσουν τὴ ζωὴ τῶν φυλακισμένων.

Συχνὰ γυναῖκες πού ἐσφαλαν, περισσότερο ἀπὸ ἀμάθεια παρὰ ἀπὸ κακία, καὶ πού ἂν καταδικάζοντο θὰ ἔβγαιναν ἴσως ἀπὸ τὴ φυλακὴ πρὸ πεπορωμένες στὸ κακό, παιδιὰ ἐγκαταλειμμένα, θύματα γονέων ἀμαθῶν ἢ διεφθαρμένων, σώθηκαν ἀπὸ τὴ φυλακὴ χάρις στὴν φωτισμένη ἐπέμβαση τῶν μελῶν τοῦ σωματείου αὐτοῦ.

Γιὰ τὰ παιδιά πρὸ πάντων τὸ καλὸ πού προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση αὐτὴ εἶναι ἀνυπολόγιστο, ἀφοῦ χάρις στὸ ζῆλο τῶν μελῶν του τὸ σωματεῖο αὐτὸ ἴδρυσεν ἄσυλον τὸ ὁποῖον περισυλλέγει τοὺς μικροὺς ἀλήτας, φροντίζει νὰ τοὺς ἐξεύρει ἐργασία πού νὰ προσαρμόζεται στὴν ἰκανότητά των, ζητεῖ νὰ τὰ ἀνυψώσει σωματικῶς καὶ ἠθικῶς.

Ὅταν θὰ ἔχομε κι ἐμεῖς μιὰ μέρα Παιδικὰ Δικαστήρια, οἱ δύο αὐτὲς ὀργανώσεις θὰ πρέπει νὰ συνεργαστοῦν γιὰ νὰ λύσουν τὸ λυπηρὸ πρόβλημα τοῦ ἐγκληματοῦντος παιδιοῦ, πού εἶναι μιὰ ἀνωμαλία, ἕνα ἐλάττωμα τοῦ κοινωνικοῦ μας συστήματος.

Ποῦθενὰ δὲν ἔχουν πραγματοποιηθῆ αὐτὸ τὸ πρόβλημα μὲ τόση προσοχή, τόση πραγματικὴ κατανόηση τῶν ἀναγκῶν τοῦ παιδιοῦ ὅσο στὶς Ἀγγλοσαξωνικὲς χώρες, στὴν Ἀγγλία δηλ. καὶ στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ διευθύνουσα ἀρχὴ τῶν Παιδικῶν Δικαστηρίων στὶς χώρες αὐτὲς εἶναι ὅτι τὸ παιδί πού ἐγκληματεῖ δὲν εἶναι ἐνοχος πού χρειάζεται τιμωρία, ἀλλὰ ἀσθενὴς πού ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ θεραπείαν.

Καὶ ὡς τέλος θὰ ἀναφέρω τὴν *Γενικὴν Ἐταιρίαν πρὸς προστασίαν τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας*, σωματεῖον πού ἰδρύθηκε τελευταίως καὶ τοῦ ὁποῖου τὸ εὐρὸ πρόγραμμα ἂν ἐννοηθῆ καὶ ἐφαρμοσθῆ ὅπως πρέπει θὰ ἀποτελέσει ἕνα προστατευτικὸ δίχτυ γύρω στὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ, θὰ ἀγρυπνᾷ γιὰ τὴ σωματικὴ του εὐεξία καὶ χωρὶς νὰ ἐμποδίζει τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὶς ἀτομικὲς του κλίσεις, θὰ τὸ ἀναπτύσσει καὶ θὰ τὸ βοηθῆ νὰ μὴ φεύγει ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο.

Ὅλες οἱ κατηγορίαι τῶν παιδιῶν θὰ συμπεριλαμβάνονται στὸ πρόγραμμα τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς. Παιδιὰ σὲ μικρὴ ἡλικία, παιδιὰ κατὰ τὴ σχολικὴ περίοδο, ἐργασία τοῦ παιδιοῦ, παιδιὰ ἐγκληματοῦντα, νόθα παιδιὰ, παιδιὰ καθυστερημένα, ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα θὰ ἀντιμετωπίζονται σύμφωνα μὲ τὶς πρὸ σύγχρονες ἐπιστημονικὲς θεωρίαι.

Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀρκεῖ νὰ προσπαθοῦμε νὰ θεραπεύσουμε ἕνα κακὸ ἀλλὰ προπάντων πρέπει νὰ τὸ προλάβομε, στὴ βάση αὐτοῦ τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος γιὰ τὸ παιδί βρισκομε τὴν ὥραία θεωρία τῆς *εὐγονίας* πού εἶδε τὸ φῶς πρώτη φορά στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, καὶ μὲ τόσην ἐπιτυχία ἐφημερόσθη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Σπαρτιάτας.

Σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία αὐτὴ, συγχρονισμένη βέβαια, αἱ ἀρχαὶ τῆς ὑγιεινῆς εἰς τὰς σχέσεις τῶν φύλων θὰ διδάσκωνται στίς ἀνώτερες τάξεις τῶν σχολείων καὶ ὁ γάμος θὰ ἐπιτρέπεται μόνον μεταξὺ ἀνθρώπων ὑγιῶν καὶ εὐρώστων.

Γιατὶ εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ θέσομε φραγμὸ εἰς τὰ δεινὰ τῆς ταλαίπωρης ἀνθρωπότητος, δεινὰ πού μεταδίδονται μὲ τόση ἀσυναίσθησιαν εἰς βάρος φτωχῶν ὑπάρξεων πού εἶναι καταδικασμένες πρὶν ἀκόμη γεννηθοῦν καὶ τῆς κοινωνίας πού δαπανᾷ πολὺτιμους δυνάμεις γιὰ νὰ γιαιτρέψει ἀγιάτρευτες πληγές. «Νοῦς ὑγιεινὸς ἐν σώματι ὑγιεῖ» αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς τελείας ὁμορφιάς, τῆς θείας ἀρμονίας πού βρισκομε στοὺς προγόνους μας.

Αὐτὴ ἡ θεωρία, ὅπως εἶπα, δὲν εἶναι σημερινὴ καὶ ὅμως ὑστερα ἀπὸ τόσων καὶ τόσων αἰῶνων ἐξέ-

λιξη, ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς δὲ βρῆκε τίποτε πρὸ ὥραιο οὔτε πού ἐφαρμόζεται καλύτερα στὸ σύγχρονο κοινωνικὸ μας ἰδανικόν.

Πρέπει ἐπίσης νὰ προσθέσω ὅτι τὰ σχολεῖα, οἱ παιδικοὶ σταθμοί, οἱ παιδικοὶ κήποι, αὐτὰ τὰ τρία τελευταῖα χρόνια πολλαπλασιάσθησαν εἰς τρόπο ἀξιοσημειώτο.

Αὐτὴ εἶναι μὲ λίγες λέξεις ἡ ἔκθεσις τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος τοῦ παιδιοῦ ὅπως τὸ ἐννοοῦν στὸν τόπο μας καὶ ὅπως προσπαθοῦν νὰ τὸ ἐφαρμόσουν.

Ὅλοένα παρατηροῦμε νὰ διαγράφεται καθαρὰ ἡ τάσις τῆς κοινωνίας εἰς τὸ νὰ ἀναγνωρίζει τὰ καθήκοντά της, τὶς εὐθύνες της πρὸς τὸ παιδί, καὶ ἡ προσπάθειά της γιὰ νὰ τοῦ δημιουργήσει περιβάλλον εὐνοϊκὸ εἰς τὴν σωματικὴν, ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν του ἀνάπτυξη.

Οἱ ὀργανώσεις τὶς ὁποῖες ἀνέφερα προηγουμένως δὲν εἶναι βέβαια ἀποκλειστικῶς γυναικεῖες.

Εἶναι ὀργανώσεις στὶς ὁποῖες ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης, ὠθοῦμενοι μὲ πόθο πρὸς ἕνα ἀνώτερο κοινωνικὸ ἰδανικὸ σὲ μιὰ στενὴ καὶ εἰλικρινῆ συνεργασία ἐνώνουν τὶς προσπάθειές των, δίνουν ἀπειδῶς ὅτι ἔχει καθένας καλύτερα μέσα του μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ συντελέσουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ νὰ δημιουργηθῆ ἕνα μέλλον εὐτυχεστερο γιὰ τὴν πατρίδα καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

* *

Ἡ κ. ΜΙΡΑ ΒΟΝΔΒΑΡΚΑ ΚΟΤΣΟΝΤΑ

Ἀντιπρόσωπος τῆς Γιουγκοσλαβίας

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς κάνω μιὰ σύντομη ἐκθεση τῆς θεωρητικῆς ἐξέλιξης τοῦ φεμινισμοῦ γιὰ νὰ σᾶς δεῖξω τι προκύπτει γιὰ μᾶς ἀπὸ τὴν κίνηση αὐτὴ στὴν ἐφαρμογὴ της.

Στὴ φεμινιστικὴ κίνηση γενικὰ μποροῦμε νὰ διακρίνομε τρεῖς διαφορετικὲς περιόδους.

Ἐφόσον ἡ κοινωνικὴ ζωὴ γίνεται καὶ πρὸ πολυσύνθετη, ἐφόσον οἱ οικονομικοὶ πόροι στενεύουν, ἀλλάζει καὶ ἡ ζωὴ τῆς γυναίκας.

Ἡ γυναίκα πού αἰῶνες τώρα δὲ βγῆκε ἀπὸ τὸ στενὸ κύκλο τοῦ σπιτιοῦ της, πού δὲν ἀσχολήθηκε μὲ τίποτ' ἄλλο παρὰ μὲ τὸ νοικοκυριὸ καὶ μὲ τὰ παιδιά της—ἐγκαταλείπει ἔξαφνα αὐτὸ πού ὡς τὰ τώρα ὀνομαζόταν τὸ βασίλειο της, γιὰ νὰ μπῆ στὴ ζωὴ καὶ νὰ προσπαθῆσει νὰ κερδίσει τὸ ψωμί της. Τὸ βῆμα αὐτὸ πρὸς ἕνα νέο κύκλο καθηκόντων θεωρηθῆκε ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν περιορισμένον στὶς προλήψεις τῆς παλαιᾶς ζωῆς, ἕνα εἶδος κοινωνικοῦ θαύματος. Καὶ ὅμως οἱ γυναῖκες μπόρεσαν νὰ μπουτύν τὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ νὰ παλαίψουν ἐνάντια στίς προλήψεις αὐτῆς πού αἰῶνες τώρα ἐμποδίζουν τὴν πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητος γενικὰ καὶ τῆς γυναίκας εἰδικώτερα.

Σιγὰ σιγὰ αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν πού ἀποφασίζουν νὰ κερδίσουν μόνες τὴ ζωὴ τους. Τὶς βλέπομε νὰ καταχτοῦν ἕνα ἕνα τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα, νὰ ἐργάζονται κοντὰ στὸν ἄντρα καὶ νὰ παράγουν τὴν ἴδια σχεδὸν μαζὶν ἐργασία. Ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει ἡ *πρῶτη* περίοδος τῆς φεμινιστικῆς κινήσεως πού δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ὀνομάσει παρὰ—*οικονομικὴ ἀπελευθέρωση τῆς γυναίκας*.

Γιὰ νὰ μπορέσει ἡ γυναίκα νὰ κερδίσει τὸ ψωμί της εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ μάθει, νὰ ποχτήσῃ τὴν πείρα σὺλους τοὺς κλάδους τῆς γνώσεως—κι ἔτσι ἀρχίζει νὰ μορφώνεται, νὰ καλλιεργῆ τὶς ἰκανότητες πού ὡς τώρα θεωροῦνταν ἀποκλειστικὰ ἀνδρικές ἰκανότητες. Καὶ εἶναι αὐτὸ ἕνας σπουδαῖος σταθμὸς στὴν ἐξέλιξη τῆς γυναικείας ἀνατροφῆς—γιατὶ δίνει

στη γυναίκα που ως τα τώρα δεν ασχολείτο παρά με μία μόνο εργασία, το μέσον να εκδηλώσει και να και να καλλιεργήσει τις διάφορες κλίσεις της και να αναπτύξει τα προτερήματα της που ως τώρα έμειναν απαρατήρητα.

Το αποτέλεσμα της οικονομικής απελευθέρωσης της γυναίκας είναι επομένως η πνευματική της ανάπτυξη.

Μά η χειραφέτηση της γυναίκας δε σταματά εδώ.

Η γυναίκα που καλλιεργήσει όλες της τις ικανότητες με τη βοήθεια μιας νέας, διαφορετικής: εργασίας, δεν αρκείται στην οικονομική της απελευθέρωση. Δεν της αρκεί να είναι ανεξάρτητη για ότι αφορά το υλικό μέρος της ζωής, ενώ το πνευματικό μέρος μένει αποκλεισμένο αυτή, από κοινωνικούς νόμους επιβεβλημένους από τους άντρες.

Στη δημόσια ζωή της εποχής μας δεν παρατηρούνται παρά εκδηλώσεις ανδρικού πνεύματος, που διευθύνει ολοκληρωτή την πνευματική ζωή, χωρίς καμιά πρόνοια για τον ιδιαίτερο χαρακτήρα και τις ειδικές ανάγκες του πνεύματος και της γυναικείας ψυχής. Από τη στιγμή που η γυναίκα αποκτά συνείδηση αυτής της αδικίας κι αρχίζει να αντιδρά αυτήν, μπορούμε να πούμε πως αρχίζει το δεύτερο στάδιο του φεμινισμού που έχει το εξής κύριο χαρακτηριστικό:

Η γυναίκα δεν αρκείται πια στην **οικονομική** της απελευθέρωση, αλλά ζητεί να φτάσει και στην **πνευματική**. Δε θέλει πια μόνο να εργάζεται αλλά και να στολίζει την εργασία της σύμφωνα με την κλίση της, και να συντελέσει στην κατεύθυνση της κοινωνικής εξέλιξης σύμφωνα με τις ιδέες της. Με μία λέξη δε θέλει πια να ζήσει **παθητική** αλλά **ενεργητική**, μέσα και έξω από το σπίτι της. Αποτέλεσμα είναι ότι προσπαθεί να ποχτήσει τις θέσεις που θα της εξασφαλίσουν μια ενεργητική δράση στην κοινωνία, προσπαθεί να ποχτήσει το δικαίωμα να εκλέγεται και να εκλέγεται.

Στα περισσότερα κράτη της Ευρώπης και της Αμερικής η φεμινιστική κίνηση βρίσκεται στο τέταρτο της δεύτερης αυτής περιόδου. Οι γυναίκες κατορθώσαν να ποχτήσουν το δικαίωμα να παίξουν ενεργητικό ρόλο στη δημόσια ζωή - δηλαδή έφτασαν στη μερική ή καθολική τους πολιτική απελευθέρωση. Η κίνηση για τη γυναικεία ψήφο ένιωσε, μα μετά τη νίκη οι περιστάσεις δεν είναι παντού οι ίδιες. Όλες οι γυναίκες δεν έχουν πλήρη συνείδηση της νέας τους κατάστασης: και των καθηκόντων που πηγάζουν απ αυτήν. Ένας μεγάλος αριθμός γυναικών εξακολουθούν να σκέπτονται και να ενεργούν όπως πριν. Είναι **απελευθερωμένες** όχι όμως **χειραφετημένες**, δηλαδή πέτυχαν μια απελευθέρωση από την άποψη της πολιτικής ζωής, όχι όμως μια ολοκληρωτική **πνευματική** απελευθέρωση. Όλες οι γυναίκες δεν ένιωσαν ακόμα την ανάγκη μιας ζωής σύμφωνης με τις ιδιότητές τους. Δεν μπόρεσαν ακόμα να ποτινάξουν την επίδραση των περασμένων αιώνων.

Μά δεν πρέπει να ξεχνούμε πως και οι άνδρες μετά την πολιτική τους απελευθέρωση ταλαντεύονταν κι αυτοί μέσα στην πολιτική ζωή. Μπορούμε λοιπόν να ελπίζουμε ότι και η γυναίκα όταν μορφωθεί μέσα στο νέο κύκλο των καθηκόντων και δικαιωμάτων της θα τα εκτελέσει απολύτως.

Το μέλλον θα μας δείξει αν η γυναίκα θα φανή ικανή να μεταχειριστή τα δικαιώματά της για να δημιουργήσει μια νέα κοινωνία στην οποία θα καθρεφτίζεται και η πρωτοτυπία της γυναικείας ψυχής. Τότε θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για την **τρέτη** και τελευταία περίοδο του φεμινισμού. Ζώντας μέσα αυτή τη νέα κοινωνία και υπό την επίδρασή της, η γυναίκα θα είναι περισσότερο σε θέση να αναπτύξει τις ιδιότητές της.

Σήμερα η γυναίκα έχει επιτύχει όλα περίπου τα κράτη την οικονομική, δηλαδή την **έξωτερική** της ανεξαρτησία και βαδίζει προς την απόκτηση και της **έσωτερικής**, όσο, συναισθάνθηκε την ανάγκη των πολιτικών δικαιωμάτων. Το μέλλον θα μας δείξει τα αποτελέσματα αυτής της απελευθέρωσης. Προς το παρόν δεν μπορεί να γίνει λόγος παρά για τις προετοιμασίες για το μέλλον αυτό. Έμεις οι γυναίκες της Μ. Α. Γ. δεν είμαστε ελεύθερες παρά από οικονομική μόνο άποψη.

Η γυναίκα άμα απόκτησε την εξωτερική της ανεξαρτησία άρχισε να εργάζεται και στην κοινωνική ζωή, μέσα στα διάφορα σωματεία. Μά η δημόσια ζωή της έμοιαζε πολύ στην παλιά μέσα στο σπίτι. Δε σκεπτότανε κι εδώ όπως κι εκεί παρά τους άλλους, δε φρόντιζε παρά για αυτούς. Όπως περιποίτανε τα παιδιά της και τον άντρα της χωρίς να συλλογίζεται τις δικές της ανάγκες, πνευματικές και οικονομικές έτσι κι αργότερα εργαζότανε στα διάφορα σωματεία προσπαθώντας να ανακουφίσει τη δυστυχία των ορφανών, πτωχών και άρρωστων. Έτσι εκπληρώνοντας τα καθήκοντα προς τον πλησίον, δεν παρατηρούσε πως ήταν αυτή στερημένη των δικαιωμάτων που οι άλλοι επωφελούνταν. Ο απόλυτος αλτρουϊσμός δεν είναι επικαιρός. Έχουμε και απέναντι του εαυτού μας καθήκοντα—αυτό είναι παλιά αρχή της ηθικής. Το να εκμηδενίζουμε τα δικαιώματα αυτά είναι σά να καταστρέφουμε το ίδιο μας εγώ. Δεν πρέπει να έχουμε πολύ λίγη αυτοπεποίθηση, ούτε να φανόμαστε στη «μικρόψυχη» του Αριστοτέλη αλλά να ελπίζουμε το ιδανικό του Σωκράτη «γνώθι σαυτόν», και αφού γνωρίσουμε τον εαυτό μας και μετά την εκπλήρωση των προσωπικών μας αναγκών να προσπαθήσουμε να ποχτήσουμε και τα δικαιώματά μας.

Η γυναίκα στον τόπο μας ένιωσε αυτή την ανάγκη και δεν αρκείται πια στην απόκτηση της οικονομικής της ελευθερίας, αλλά επιδιώκει την πολιτική της ανεξαρτησία, για να ποχτήσει την ελευθερία της προσωπικότητάς της—να φτάσει δηλαδή σε μια πνευματική ελευθερία, στην απόλυτή της έννοια.

Γι αυτό το σκοπό πρέπει α) να ποχτήσουμε πολιτικά δικαιώματα, β) να προετοιμάσουμε τις γυναίκες για την εξάσκηση των δικαιωμάτων αυτών. Αν βρισκόμαστε τώρα πίσω στην εξέλιξη, δε θέλουμε να μένομε πίσω για πάντα αλλά θέλουμε να φτάσουμε στο μέλλον στο ίδιο επίπεδο κοινωνικής εξέλιξης με τις άλλες μας συντρόφισσες της Ευρώπης και Αμερικής.

Ποιά θάταν η καλύτερη μέθοδος για να πετύχει αυτός ο σκοπός; Είναι πρόβλημα που δε λύεται εύκολα. Στην Γιουγκοσλαβία καταγινομάστε με την πρακτική και θεωρητική εξέταση των διαφόρων μεθόδων. Συνεργαζόμενες με τις άλλες γυναίκες της Μ. Α. Γ. ελπίζουμε να ποταμιεύσουμε αρκετές γνώσεις και αρκετή πείρα ώστε σε καμιά δεκαριά χρόνια μέσα να επανορθώσουμε, ότι παρελείψαμε σε περασμένων καιρούς.

Πρέπει εμείς οι μη απελευθερωμένες γυναίκες να έχουμε πλήρη συνείδηση ότι για να φτάσουμε αυτό το σκοπό μας χρειάζεται εργασία δραστήρια και καλά οργανωμένη—γιατί περιτριγυρίζομαστε από περιβάλλον όχι ευνοϊκό στις ιδέες μας.

Ο αγώνας θάταν τόσο περισσότερο σκληρός, όσο χρειάζεται να μη είναι μακρός.

* *

Η ΠΡΙΓΚΗΠΕΣΑ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ

Αντιπρόεδρος της Μ. Α. Γ.

Κυρία Πρόεδρος, Κυρίες και Κύριοι,

Με ιδιαίτερο συναίσθημα ερχόμαστε να σάς μι-

λήσουμε ἐδῶ γιὰ τὰ ἔργα μας, γιὰ τὴν ἐλπίδες μας γιὰ τὴν πίστη μας στὴ νέα κοινωνικὴ ζωὴ. Στὸ συναίσθημα αὐτὸ ὑπάρχει μαζί δειλία καὶ ἀνησυχία, θαυμασμός καὶ σεβασμός.

Εἶναι τὸ παιδί πού ἔρχεται νὰ χαιρετίσει τοὺς γονεῖς του, εἶναι οἱ νέες ἀπόψεις πού ὑποκλίνονται μπροστά στὴν Ἀρχαιότητα, εἶναι ἡ νέα ἐποχὴ πού μὲ σεβασμὸ ἔρχεται νὰ νικήσῃ ἀπὸ τὴ σοφία, τὴν ἁρμονία, τὴν ἰσορροπία στὴν ἴδια τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς, τῆς ὁμορφιάς τῆς γονιμότητος, τοῦ ἰδανικοῦ.

Ἐδῶ νοιώθουμε καλύτερα παρὰ παντοῦ ἄλλοῦ πόσο ἡ ζωὴ, ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη, δὲν εἶναι παρὰ ἓνα αἰώνιο ξαναρχίνισμα καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀληθινὰ παρὰ μιὰ μόνο ἔκφραση γιὰ τὴ δημιουργίαν τοῦ ὠραίου καὶ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἀγαθοῦ.

*Ὅλα εἶναι συγκεντρωμένα στὴν τέχνη τῶν ἀναλογιῶν, στὸ μέτρο, στὴ διαύγεια, στὴ λογικὴ, πού τὸ θαυμάσιο μεσογειακὸ δαιμόνιο κρατᾷ τὸ μυστικὸ τῆς καὶ πού σήμερον ὅπως χτῆς θὰ ἐξουσιάζει τὸν κόσμον, γιὰτὶ ἐνσαρκώνει τὴ θεία εὐαισθησία ἐνωμένη μὲ τὴ φιλοσοφικὴ διάθεσιν καὶ μὲ μιὰ ψηλὴ κοινωνικὴ ἀντίληψιν.

Ἐδῶ δὲ γονυπετοῦμε μονάχα μπροστὰ στὸ ἴδιο τὸ λίκνον τῆς ἀνθρώπινης σκέψης ἀλλὰ καὶ μπροστὰ στὸ λίκνον τῆς πολιτικῆς συνείδησιν τοῦ κόσμου, γιὰτὶ ὁ Ἕλληνας λαὸς πρῶτος σχημάτισε κοινωνικὴ συνείδησιν. Αὐτὸς πρῶτος σχημάτισε τὴν ἐννοίαν πὼς τὸ ἄτομον εἶναι ἐλεύθερον καὶ ἐνσυνείδητον μὲ δικαιώματα καὶ καθήκοντα.

Τὸ Κράτος, πού στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ταυτίζεται μὲ τὴν Πόλιν, ἦταν μιὰ αὐτόνομη κοινότητα, μιὰ ἐνωσὴ πολιτῶν πού συγκεντρῶνε τὴν κυριαρχία τοῦ ἔθνους.

Τὸ ἔθνος θεωρεῖτο κύριον τῆς τύχης του καὶ ἀνέθετε τὴν ἐξουσίαν του σὲ ἀντιπροσωπευτικὰ ὄργανα, στὴ Βουλὴν, πού ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴ Γερουσίαν καὶ τοὺς Ἀρχόντας—Δικαστῆς—καὶ ἡ κυριαρχία αὐτὴ ἐνσαρκωνοῦνταν στὴ συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, στὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Ἑλλάς λαοπὸν ἀπὸ τὰ πιὸ παλιὰ χρόνια ἦταν χώρα ἐλεύθερη μὲ ἐλεύθερους πολίτας. Ὁ Ἕλληνας πολιτισμὸς ἔχει ἓνα χαρακτηριστικὸν αὐθόρμητον, γεννήθη καὶ ἀναπτύχθη χωρὶς ἐμπόδια, μὲ μιὰν ἀπόλυτην ἁρμονίαν, μέσα σὲ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ πλαίσια αὐτόνομα καὶ δημοκρατικά.

Εἴσατε, Κύριοι καὶ Κυρίες, μιὰ θαυμάσια ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἀνατολὴν πού εἶναι τόσο κοντὰ σας καὶ ὅπου ἡ ἀπόλυτη ἐξουσία διεύθυνε πάντα τὰ ἀδρανῆ πλήθη. Ὅλη ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ σας ἀντίληψιν σᾶς κατατάσσει στοὺς μεγάλους προδρόμους τῆς κοινωνικῆς κίνησιν πού θὰ εἶναι ἡ τιμὴ τῆς ἐποχῆς μας. Αὐτὸ ἀκριβῶς σᾶς ἐπέτρυνε νὰ γίνετε ἡ ἐστία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, μοναδικὸ κέντρο παγκόσμιου πολιτισμοῦ, χάρις σὸ μεσογειακὸ αὐτὸ δαιμόνιον πού χαιρετίζομε ἐδῶ σὺν τὸ στολίδι τῆς ἀνθρώπινης σκέψης.

*Ὁ χώρα τῆς Ἑλλάδος, ἂν δὲν εἶχε ὑπάρξει μὲ τοὺς ποιητῆς σου, τοὺς σοφοὺς σου, τοὺς συγγραφῆς σου, τὴν μουσικὴν καὶ τὴν θεοῦ σου, τὴν θεοῦ Ἀφροδίτην, τὴν ἀθάνατην Ἥραν, τὴν σοφὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶ καὶ τὴν χαριτωμένην Ἀρτεμιν, ἂν ὁ Ὀμηρὸς δὲν εἶχε ὑμνήσει ἀνάμεσα στοὺς αἰῶνες τὴν ἠρωικὴν ὁμορφίαν τοῦ θαυμάσιου καὶ τῆς ἀφοσίωσιν, ἂν ὅ,τι μᾶς κάνει νὰ γαυνοῦμε, νὰ δειρονομάσῃ, νὰ αἰσθανοῦμασθαι, νὰ μεθῶμε ἀπὸ ποίησιν καὶ τέχνην, δὲν εἶχε ὑπάρξει, θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ ἐφεύρομε ἐκ νέου, γιὰτὶ, ἀθάνατη Ἑλλάς, εἶσαι ἡ ἐλπίδα τῆς νιότης μας καὶ ἡ παρηγορία τῶν γηρατειῶν μας. Ἄν ἓνας ἀπροσδόκητος κατακλυσμὸς ἐσήμεινε τὴν καταστροφὴν σου, ὁ οὐρανὸς θὰ σκοτεινίαζε, ἡ νύχτα θακοιλοῦσε τὴ νύχτα, καὶ ἡ γῆ θὰ περνοῦσε μιὰν ἐκλειψιν. Οἱ ἥπειροι θὰ συγκλονίζονταν ἀπὸ τὸ θρηῖνον ὄλων τῶν ἀνθρώπων πού θακλαί-

γαν τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ἱεροῦ τῆς τέχνης, τῆς ὁμορφιάς, τῆς εὐγένειας.

Εἴσατε, εὐτυχεῖς θνητοί, οἱ φύλακες θησαυρῶν ἀνεχτίμητων. Τί εἶναι ὁ πλοῦτος τῶν πιὸ πλούσιων λαῶν, τί εἶναι ἡ συγκεντρωμένη δύναμις ὄλων τῶν Τιτάνων μπροστὰ στοὺς ἀσυγκρίτους αὐτοὺς θησαυροὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ, τῆς ἀνθρώπινης θέλησιν ἀφιερωμένης στὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

Κόσμοι μπορεῖ νὰ σηκωθοῦν γιὰ νὰ σᾶς καταστρέψουν, ὁ Ἀλέξανδρος θάνατι πάντα αἰώνιος, ὁ Ἀριστοτέλης θὰ διεύθυνε τὴν παγκόσμιαν συνείδησιν καὶ ὁ Πλάτων θὰ μείνει βασιλεὺς τῶν φιλοσόφων. Ὁ Σόλων θάνατι πάντοτε ἡ δόξα τῆς Δικαιοσύνης. Ὁ Φειδίας θὰ μείνει ὁ μεγαλύτερος γλύπτης τοῦ κόσμου καὶ οἱ Πυγμαῖοι πού θὰ ἤθελαν νὰ μᾶς καταστρέψουν θὰ χαθοῦν ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τους.

Γιὰτὸ ἐμεῖς οἱ γυναῖκες καὶ μητέρες αἰσθανοῦμασθαι ἐδῶ τὴν καρδίαν μας νὰ χτυπᾷ δυνατώτερα, γιὰτὶ ἐδῶ ὁ ὕλισμὸς χάνεται μπροστὰ στὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἡ ἀνυπαρξία ὄλων τῶν ἀπειρῶν μικρῶν καὶ ὄλων τῶν χωρὶς βάρους, φαίνεται ἐδῶ πιὸ μεγάλη ἀπὸ παντοῦ ἄλλοῦ.

*Ἀθηναῖοι, μεταξὺ μας ὑπάρχει μιὰ κοινὴ θρησκεία, ἡ θρησκεία τῆς θυσίας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀλήθειας. Στὴν βίαν, αὐτῆς πού ὑπῆρξεν τὰ θεμέλια τῆς Ἑλλάδος θέλομε νὰ στηρίξομε τὴν νέα πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ.

Σεῖς πού ἔχετε ὡς ἐφέστιαν θεότητα τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶ, δὲν μπορεῖτε νὰ διαφιλονικησῆτε στὴ γυναικίαν τὸ δικαίωμα τὸ ἱερόν, νὰ εἶναι ὁ φύλακας τῆς ἐστίας. Καὶ ἡ ἐστία εἶναι τάχα περιορισμένη μόνον στὸ στενὸν κύκλον τοῦ σπιτιοῦ; Ἡ ἐστία δὲν εἶναι ἐκεῖ πού ζοῦν καὶ κινῶνται ὁ ἄντρας καὶ τὰ παιδιὰ; Ἡ ἐστία ἀπαρτίζεται μονάχα ἀπὸ τὴν μικρὴν καθημερινὴν ἀπασχολήσιν τοῦ νοικοκυριοῦ, ἢ ἔχει σκοπὸν τὴν διεύθυνσιν τῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῆς ὁλόκληρης; Τότε πὼς θὰ πομακρύνετε ἀπὸ ἐκεῖ τὴν μητέρα πού ἔχει τὸ πρῶτον δικαίωμα νὰ ἐπιτηρεῖ διαρκῶς τὴν ἠθικὴν καὶ φυσικὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν τῆς, τῶν σπλάγχων τῆς, πού γεννήθησαν ἀπὸ τὴν σάρκα τῆς καὶ τὸ αἷμα τῆς;

Μὲ ποιὸ δικαίωμα, ἂν δὲν εἶναι μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ ἰσχυρότερου, ἀπομακρύνετε τὴν δημιουργὸν τῆς ζωῆς, ἀπὸ τῆς πολιτικῆς εὐθύνης, αὐτῆς πού καὶ ἂν τὸ θέλετε ἢ καὶ ἂν δὲν τὸ θέλετε, εἶναι τὸ κέντρον κάθε κοινωνικῆς ἐνεργείας;

Γιατὶ νὰ μὴ τῆς ζητᾶτε τίμιαν νὰ ἐργασθῆ μαζί σας ὅταν σχεδὸν πάντα εἶναι ἡ μυστικὴ σύμβουλος τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν παιδιῶν; Γιατὶ νὰ μὴ λάμψει καὶ ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ μητέρα σὲ σύνολον τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ὁργάνωσιν, ἀφοῦ ἡ οἰκογένεια εἶναι ἡ πρῶτη δεξιὴ γιὰ κάθε σοβαρὴ κρατικὴ ὁργάνωσιν; Γιατὶ νὰ μὴν καλέσετε τὴν εἰρηνεύτριαν τοῦ σπιτιοῦ νὰ ἐργασθῆ γιὰ νὰ μετρώσει νὰ λύσει μὲ τὴν εἰρηνικὴν μέθοδον ὅλες τὴς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς διαμύχης;

Πιστεῦτε ἀληθινὰ, Κύριοι, πὼς ἂν ἦταν δυνατόν ὅλες τὴς χώρες σήμερον νὰ ἐκδηλώναμε τὴν γνώμην μας μὲ ἓνα δημοψήφισμα, δὲ θὰ συμφωνοῦσαμε, ἀδιάρρηκτον ἂν καταγόμασθαι ἀπὸ χώρες φιλικῆς ἢ ἐχθρῆς; Πὼς δὲ θὰ ζητούσαμε ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν καὶ τὸ Διεθνὲς δικαστήριον νὰ γίνοντο οἱ διατητῆς πού μπροστὰ τους ὄλα τὰ ἔθνη, τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ, μὲ ἴσους ὅρους καὶ μὲ ἴσα δικαιώματα, θὰ ἔφερναν ὅλες τοὺς τὴς διαφορῆς;

Πιστεῦτε πὼς ἂν συμμετείχαμε στὴν εὐθύνην γιὰ τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν, θὰ ἐπιτρέπαμε, αὐτῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ συναλλάγματος πού κατέστρεψαν μερικῶν καὶ ἐπλούτισαν τοὺς ἄλλους καὶ ἐτοιμάζον ἀσφαλῶς νέες καταστροφῆς μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνέ-

γων που δημιουργούν σε μερικούς τόπους και την ακρίβεια της ζωής σ' άλλους ;

Πιστεύετε πως δε θα προσπαθούσαμε να οργανώσουμε μια πασιφαντική αναιροφή που να εμπνέει σε κάθε παιδί το σεβασμό προς κάθε άτομο έστω και αντίπαλό του, που να του γεμίζει την καρδιά και το νου με τη σκέψη πως δεν υπάρχουν εχθροί αλλά άντρες και γυναίκες πλασμένοι με αδυναμίες και πάθη, και πως πρέπει να κρίνει κανείς όλα τα προβλήματα με ψυχραιμία και με κάποια ανώτερη άποψη;

"Ας μη μάς πουν πως θα δημιουργούσαμε **ντε-φαιτιστές**, αυτό δε θάταν αληθινό, γιατί τότε θάπρεπε να άρνηθούν κάθε ήθικη, και αυτή ακόμα τη θρησκεία που προστάζει πως πρέπει να αγαπούμε και να συγχωρούμε.

"Όχι, κύριοι, δίνοντας ένα υψηλό ιδανικό στα παιδιά μας, δε θα τους μάθουμε να είναι άνδρες αλλά «ψυχές εν ενεργεία», που ζούν και σκέπτονται ευγενικά και που θα δέχονταν όταν ή μοίρα το επιβάλλει, και τον πόλεμο ακόμα, σαν μια ύψιστη θυσία για την αγάπη στην Πατρίδα.

Στις δυνατές ψυχές ή αξία δεν περιμένει την έξωτερική ώθηση, μα εκδηλώνεται, όταν σημάνει ή ώρα, με πληρότητα στην ενέργειά της που της υπαγορεύει ή συνείδηση.

Κυρίες και κύριοι, αυτό είναι το ιδανικό που ακολουθούμε. Η Μικρή Άνταντ των Γυναικών νόμισε πως για την πραγματοποίηση αυτού του σκοπού μας έπρεπε να ένωθούμε πρώτα με στενούς δεσμούς, οι γυναίκες της κεντρικής και νότιας Εύρώπης, των χωρών, που οι κοινωνικές, έθνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες ταυτίζονται κάπως και έτσι με τρόπο πρακτικό να προσπαθήσουμε να γνωριστούμε καλά, να νιώσουμε ή μια την άλλη, να δημιουργήσουμε ένα δεσμό συμπάθειας, μια προσέγγιση ψυχική και μια συνοχή στην κοινωνική και ειρηνευτική δράση.

Είμαστε, σεις και μεις, στο κέντρο του ήφαιστείου κοντά σε κρατήρες που βρίσκονται πάντα σε έκρηξη, όπου είκοσι αιώνες τώρα δεν έπαισαν να δημιουργούν αίματηρές έριδες, μιση παράλογα που αν θέλανε να ανάλυσομε ιστορικά τις αιτίες τους και τα αποτελέσματά τους, θα βλέπαμε πως όλοι μας χάσαμε περισσότερα για την πρόοδό μας, απ' όσα κερδίσαμε από τους διαρκείς άγώνες που δεν τελειώνουν ποτέ.

"Υστερ' από την παγκόσμια εξέγερση που ξετίλιχτηκε μπροστά μας και που θέλομε να την ονομάζομε **πόλεμο**, ένας νέος κόσμος γεννήθηκε που μπορεί να ξεγηγηθή σαν «το ξύπνημα των φυλών». Η Άσία, ή Αφρική, οι ήπειροι ξυτνούν από το χιλιόχρονο ύπνο, ζητούν το δικαίωμα να ζήσουν και θα εφαρμόσουν έναντιον μας τις δικές μας μεθόδους. Η Εύρωπη, αν θέλει να ζήσει, αν θέλει να σώσει τον πολιτισμό, πρέπει να επιζητεί μια συνθήκη που θα εξασφαλίσει τη συνεννόηση, την ένωση, την έσωτερική και έξωτερική ειρήνη, που θα της επιτρέψουν να διευθύνει τη συνείδηση των άλλων ήπειρων προς μια διαπαιδαγώγηση αδερφωσίνης και ανθρωπισμοῦ.

"Εμείς οι γυναίκες της κεντρικής και νότιας Εύρώπης, έχουμε, μπροστά στην ιστορία, τη μεγάλη ευθύνη για τη διατήρηση της ειρήνης, μιας ειρήνης δίκαιης, βασισμένης στο σεβασμό του ατόμου, της φυλής, της γλώσσας, της θρησκείας, μιας κοινωνικής και χριστιανικής ειρήνης σ' όλη την ώραία και ευγενική έκφραση της; λέξης αυτής.

Να λοιπόν ο σκοπός μας, το πρόγραμμά μας και όλη ή δράση που αναλάβαμε προῦ δυο χρόνων, με σκοπό να καθιερώσουμε μεταξύ μας κοινότητα στις

άποψεις, στα συμφέροντα, στα αισθήματα και στην εργασία. Καμιά Κυβέρνηση δεν μπορεί να μη χαιρετίσει την οργανώσή μας σαν την πρώτη ευτυχή εκδήλωση μιας νέας έποχης και να μη την υποστηρίξει. Έχομε την έλπιδα ότι θα δοῦμε νάναπτύσσεται καθημερινῶς περισσότερο ή δράση μας και ότι θα συντελέσει για να συσφιχθούν οι σχέσεις των χωρών μας, που τις αδερφώνουν ο πόνος του παρελθόντος και οι ειρηνευτικές τάσεις του μέλλοντος. Πουθενά δε θα μπορούσαμε να βρούμε τον καταλληλότερο τόπο για να εκφράσομε τα αισθήματα αυτά.

Σε χαιρετώ, ευγενική Ελλάδα! Ζήτω ή Μεγάλη Ελλάδα! Ζήτω το Έλληνικό Έθνος, το ευγενέστατο και άθάνατο.

* *

"Επειτα από την κ. Καντακουζηνού μίλησε κλεινοντας το Συνέδριο, ή νέα πρόεδρος της Μ. Α. Γ. ή κ. Άυρα Θεοδωροπούλου. Η όμιλία της δημοσιεύεται στην αρχή του φύλλου αυτού ως κύριο άρθρο. Το άκροατήριο χειροκρότησε θερμότατα όλες τις όμιλήτριες δείχνοντας έτσι την έπιδοκιμασία του και την αναγνώριση της σημασίας του έργου των.

Το τέλος των εργασιών του Συνεδρίου έωραστηκε μένα επίσημο πρόγευμα στο ξενοδοχείο Άγγιλίας που έδωσε ο Σ. Ε. Δ. Γ. μαζί με άλλες γυναίκες οργανώσεις της Άθήνας για να τιμήσουν τις ξένες αντιπροσώπους της Μ. Α. Γ. Στο τέλος έγιναν διάφορες προπώσεις: από την κ. Άυρα Θεοδωροπούλου, την κ. Πέτροβιτς, την κ. Άννα Παπαδημητρίου, για το Έθνικό Συμβούλιο, τον κ. Ί. Λαμπίρη, το μόνο αντιπρόσωπο του άνδρικού φύλου που έλαβε μέρος στο πρόγευμα, την κ. Κ. Παφρέν, ή οποία μίλησε για τη δράση της τη φεμινιστική και ανέφερε το όνομα του μακρίτη Μιστριώτη, του πρώτου που άνοιξε τη θύρα του Πανεπιστημίου για τις γυναίκες.

Οι οργανώσεις που έλαβαν μέρος σαυτό το πρόγευμα ήταν εκτός από το Σ. Ε. Δ. Γ. οι έξης:

Έθνικό Συμβούλιο Έλληνίδων, Λύκειον Έλληνίδων, Πατριωτικόν Ίδρυμα Περιθάλψεως, Άσυλον Άνιάτων Έργαστήριο Άπόρων γυναικών, Μερόπειον, Έθνική Στέγη, Διεθνής Σύνδεσμος Γυναικών, Έργαστήριο Πρόοδος, Άσυλον Άγίας Αικατερίνης, Τμήμα Νοσοκόμων Έρωθρου Σταυρού, Άμυλλείον Όρφανοτροφείον, Σύλλογος προστασίας κρατούμένων γυναικών και ανηλίκων.

* *

Η ΔΕΞΙΩΣΗ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΝ ΊΔΡΥΜΑ

Το απόγεμα της Κυριακής; το Πατριωτικόν Ίδρυμα Περιθάλψεως, ώργάνωσε μια πολύ ενδιαφέρουσα συγκέντρωση στα γραφεία του. Ο Πρόεδρος κ. Δοξιάδης ανέπτυξε τη δράση του Πατριωτικού Ίδρυματος ως προς το ζήτημα της υγιεινής των παιδιών. την εργασία των διαφόρων τμημάτων, υγειών βρεφών, παιδικών έξοχών, μαθητικής πολυκλινηκής. Κατόπιν ή γιστρος κ. Μάσα Ζιβάνοβιτς μίλησε για την εργασία που γίνεται στη Γιουγκοσλαβία για την υγιεινή, με τις μαθητικές πολυκλινηκές, με διαλέξεις, και με περιοδίες στα χωριά που τις οργανώνει ο Σύνδεσμος για τα δικαιώματα της Γυναίκα; Την τόσο ενδιαφέρουσα όμιλία της την έξωνιάνεψε με πολλές φωνεινές προβολές.

Με τη δεξίωση αυτή έκλεισε όλος ο κύκλος των εργασιών και των δεξιώσεων του Γ'. Συνεδρίου της Μ. Α. Γ. που άφησε βαθύτατες έντυπώσεις σε όλους όσοι το παρακολούθησαν.